

PRIKAZI

... UND SIE SINGEN NOCH IMMER /
... JOŠ SI SVENEK JAČU

MUSIK DER BÜRGERLANDISCHEN KROATEN /
MUZIKA GRADIŠČANSKIH HRVATOV

Uredila Ursula Hemetek

Hrvatski kulturni i dokumentacioni centar/Kroatisches
Kultur- und Dokumentations Zentrum

Željezno/Eisenstadt, 1998.

O glazbi Gradišćanskih Hrvata bilo je dosada pisano u pojedinačnim člancima, prikazima i raspravama ili uvodima u zbirke popjevaka, počevši još od 19. stoljeća u radovima Frana **Kurcela** i Franje Ksavera **Kuhača**. Upravo objavljeni zbornik ima sintetičko obilježje i obuhvaća tu glazbu u svim vidovima njenih manifestacija.

U prvom poglavlju – *Manjine i tradicionalna glazba/Etnička glazba kao nositelj identiteta* – dr. Ursula **Hemetek** raspravlja s teorijskoga gledišta o pojmu manjine, o značenju tradicionalne kulture za manjinu te o odnosu politike i identiteta. Drži da je etnička glazba u velikoj mjeri nositelj identiteta, ali je pogibeljno u politici, etnomuzikologiji i manjinskim istraživanjima etnički dimenzionirati i reducirati nacionalno.

Drugo poglavlje nosi naslov *Svjatovna vokalna glazba Gradišćanskih Hrvata*, a autorica mu je mr. Jelka **Zeichmann-Kocsis**. Jačka (pjesma ili popijevka) glavna je vrsta vokalne glazbe Gradišćanskih Hrvata. Oni ih izvode u različitim životnim prigodama, pa je za svaku od njih naveden notni primjer. Njihove su osobine: silabičnost (melizmi ne sadrže više od dva tona), najčešće sekundno i terčno kretanje melodije (veliki skokovi odaju tuđi utjecaj), dur- i mol-tonaliteti, ali i stari crkveni načini, mjere 2/4 i 4/4, ali i niz napjeva bez određene taktne sheme (mjera 3/4 i predtakt preuzeti su od Nijemaca, a sinkopiranje od Madara). Česti su primjeri kontrafakture, tj. pjevanja različitih tekstova na odgovarajuću melodiju. Neke se jačke pjevaju u većem broju tekstovnih i melodijskih varijanata (inačica). Tako autorica navodi 17 varijanata popijevke *Hvaljen Jezuš Kristuš*.

Pojedini skladatelji stvaraju glazbu u narodnom duhu. To su: Ivan Vuković (1876.-1957.), Jakob Dobrović (1911.-1984.), Feri Sučić (1918.) i Stefan Kocsis (1930.) koji sklada i umjetničku popijevku većih interpretativnih zahtjeva. Glazbi za djecu obraćaju pozornost I. Vuković, S. Kocsis i Branko Kornfeind.

Na kraju poglavlja autorica daje pregled objavljenih zbirki popjevaka i rada pjevačkih zborova u Gradišću.

Mr. Wolfgang **Kuzmitz** prikazuje tamburicu kao važan instrument identifikacije Gradišćanskih Hrvata (*Tamburica u Gradišću*). Ali ona to nije postala na temelju duge tradicije, nego tek od vremena nakon Prvoga svjetskog rata. Premda se danas iskazuju moderne tendencije koje vuku prema šlager-skom izrazu i složenijim aranžmanima, ipak se tradicionalno održava.

O plesnim običajima Gradišćanskih Hrvata nije ništa zabilježeno do 1828. godine, navodi mr. Helga **Machtinger** u poglavlju *Plesovi i plesni običaji Gradišćanskih Hrvata*. Vrlo značajan za proučavanje i njegovanje plesnih običaja bio je osnutak folklornog ansambla *Kolo - Slavuj* 1971. godine za-

slugom dr. Ivana Ivančana. Unatoč modernim utjecajima polka i valcer se još uvijek rado plešu.

U poglavlju *Glazba za puhače Gradišćanskih Hrvata* dr. Heinrich **Zwittkovits** tvrdi da to nije izvorni oblik muziciranja Gradišćanskih Hrvata. To se je među njima počelo razvijati od 1889. godine; za vrijeme Drugoga svjetskog rata se prekinulo i (kao i tamburaška glazba) obnovljeno je nakon njegova završetka, ali više u sjevernom dijelu Gradišća.

Prikazujući *Pop- i rock-glazbu Gradišćanskih Hrvata* mr. Joško **Vlasich** iznosi da se sve do 60-tih godina našega stoljeća zabavna glazba izvodila na tamburama. Nakon gostovanja hrvatskih izvođača osniva se brupa *The Brew*. Njihovi nasljednici *Bruji* izvode kombinaciju rocka i hrvatske narodne pjesme.

Prof. Stefan **Kocsis** izradio je najopsežnije poglavlje ovoga zbornika: *Sakralna glazba Gradišćanskih Hrvata u prošlosti i sadašnjosti*. Najstariji tekstovi su *Otče naš* i *Kristuš je gore stal*. Budući da su zabilježeni bosančicom, autor zaključuje da je u 16. stoljeću, barem jedan dio Gradišćanskih Hrvata obavljao službu božju po crkvenoslavenskom obredu. Oni nisu prihvatili protestantske crkvene pjesme. Do 20. stoljeća nema tiskanih zbirki s notama. Tekstovi su tiskani u molitvenicima i pjesmaricama ("jačkarima"). Za većinu tekstova autor je pronašao odgovarajuću "notu", tj. napjev na koji se imaju pjevati. Smatra da su *Pavlińska pjesmarica* (1644.) i *Cithara octochorda* (1701., 1723., 1757.) imale utjecaja na prva izdanja Gradišćanskih Hrvata. 19. stoljeće obiluje notnim rukopisima (J. Vajković, Anonymus, I. Szalai, P. Carić, G. Gusić). Prvo tiskano notno izdanje je *Kršćansko-katoličanski crkveni jačkar* (1901.). Prema rukopisu File Szedenika uredili su ga i dodali orguljsku pratnju Mihovil Naković (1840.-1900.) i Martin Borenić (1850.-1939.).

S. Kocsis je dao i svoj skladateljski prilog duhovnoj glazbi Gradišćanskih Hrvata. Među mladima u tome se ističu Josef Gsertz i Richard Bedenik.

Po navedenoj literaturi uza svako poglavlje ovaj zbornik vjerno odražava stanje znanosti o glazbi Gradišćanskih Hrvata. Dodani su sažetci na njemačkom, hrvatskom i engleskom jeziku. Mala je nespretnost u tome što *Stvarno kazalo (Sachregister)* sadrži i pojmove i naslove pjesama. Bilo bi preglednije da su odvojeni.

Knjiga je uobičajenog formata za notna izdanja (A4), raskošno opremljena, tiskana na sjajnom papiru.

Nikša Njirić

TJEDAN CRKVENE GLAZBE

Tjedan crkvene glazbe održat će se od 6. do 9. travnja 1999. na Institutu za crkvenu glazbu KBF na novoj adresi: Vlaška 38/III, Zagreb.

Tema tjedna:

Glazbeno izražavanje u liturgijskom životu djece i mladih

Sve informacije mogu se dobiti na adresi:
Institut za crkvenu glazbu »A. Vidaković« KBF
Vlaška 38/III, Zagreb
Tel./faks. 01/4890-411